

מדת בדת

לע"נ הגאון רבי אריה לייב בן
רבי חיים זאב פינקל זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 292 פרשת מטו"מ תשפ"ה

ע"ז לט-מה

לזיף, ויש להקשות לדברי רב מדוע גבינה מותרת שאינו טורח לזיף וחלב אסור, ורב כהנא אומר שיש להוציא חלב מהדברים האסורים ובמקומו אסור חתיכת דג שאין בה סימן ואמנם כבר כתבו בשר אך דג זה סוג אחר של בשר, שמואל אמר שר"ת בי"ת בשר יין תכלת אסור בחותם אחד ומח"ג מורייס חלתית וגבינה מותר בחותם אחד ולשמואל קשה מחתיכת דג שיש בה סימן, ויש לומר כנ"ל שיש שני סוגי בשר.

שנו בברייתא שלא קונים בסוריא ימ"ח מח"ג, דהיינו יין מורייס חלב מלח סלקונדרית חלתית וגבינה אלא רק ממומחה ובכולם אם הוא מתארח אצל בעל הבית מותר, וזה ראייה לדברי ריב"ל שאם בעל הבית שיגר לביתו מותר כיון שהוא לא עוזב היתר ואוכל אסור והוא שולח ממה שהוא אוכל.

רב יהודה אומר בשם שמואל שמלח סלקונדרית הכוונה מלח שנחתומי רומי אוכלים אותו ושנו בברייתא שלר"מ מלח סלקונדרית שחורה אסורה ולבנה מותרת, ור' יהודה אמר שלבנה אסורה ושחורה מותרת ור' יהודה בן גמליאל אמר בשם ר"ח בן גמליאל ששחורה ולבנה אסורה, ואמר רבה בר בר חנה בשם ר' יוחנן שהסוכר שלבנה אסורה מכיוון שקרבי דגים לבנים מעורבים בה והאומר ששחורה אסורה סוכר שקרבי דגים שחורים טמאים מעורבים בה והאומר שזו וזו אסורה סוכר שקרבי דגים שחורים ולבנים מעורבים בה, ואמר ר' אבהו בשם ר"ח בן גמליאל שהיה זקן אחד בשכונתם שהחליק פניה בשומן חזיר.

המשנה מסיימת הרי אלו אסורים, לחזקה דלעיל זה בא למעט בדבר שידוע שעירבו בו יין שאסור גם בהנאה, ולר' יוחנן בא למעט מורייס וגבינת בית אונייקי, וכר"מ.

משנה אלו מותרים אף באכילה: חלב שעכו"ם חלבו וישראל וואהו, דבש ודובדבניות, ואף שהם מנטפים אין בהם הכשר משקה, וכבשים שאין הדרך לתת בהם יין או חומץ, וטרית שאינה טרופה, וציר שיש בה דגה, ועלה של חלתית, וזיתי גלוסקאות המגולגלים, ור' יוסי אומר שהשלחים אסורים, וחגבים שבאים מסל שלפני חנוני אסורים והבאים הפתק שהוא מקום כינוס מותרים וכן לתרומה. **גמרא** שנו במשנה את דברי הברייתא שאם ישראל יושב בצד העדר והעכו"ם חולב ומביא לו אינו חושש, ולכאורה אם אין דבר טמא בעדר מדוע יחשוש ואם יש דבר טמא בעדר מדוע מותר, ויש לומר שאכן יש דבר טמא בעדר ומדובר שכשעומד הוא רואה את החליבה וכשהוא יושב אינו רואה והיינו אומרים שכיון שכשהוא יושב הוא לא רואה נחשוש לעירוב של טמאה, קמ"ל שכיון שכשהוא עומד הוא רואהו א"כ הוא מפחד ממנו ואינו מערב.

דבש מותר שהרי אם מערבים אותו הוא מסריח ואין לחשוש לבישול עכו"ם שהרי הוא נאכל כמו שהוא חי, ואין לחשוש בו לגיעולי עכו"ם שהרי נותן טעם לפגם מותר.

המשנה אומרת שבדובדבניות לא חששו להכשר משקה ויש להקשות ששנינו שהבוצר לגת שמאי סבר שמכשיר והלל סובר שאינו מכשיר והלל הודה לשמאי, ויש לחלק שביין הוא צריך אותו למשקה ובדובדבניות אינו צריך למשקה.

שנו בברייתא איך היא טרית שאינה טרופה שהראש והשדרה ניכר וציר שיש בה דגה שמותרת היינו שיש בה כלבית אחת או שתיים משוטטות,

דף מ יש להקשות שאם בכלבית אחת שוטטת מותר כ"ש שתיים, ויש לומר שבפתוחות לא מספיק אחת שניתן לומר שנפלה לשם ובסתומה מספיק אחת שלא ניתן לומר שהיא נפלה שם.

רב הונא אומר שההיתר באינה טרופה זה רק בראש ושדרה ניכרים ור"נ סובר שמספיק ראש או שדרה, ורב עוקבא בר חמא מקשה הרי שנינו שסימני דגים הם סנפיר וקשקשת, ואביי מבאר שרב הונא ור"נ נחלקו בדגים ששםם ארא ופלמורא שראשם דומה לדגים טמאים, ורב יהודה אמר שנחלקו לגבי טיבול בצירים אך לגבי אכילת הדג עצמו לכו"ע מותר רק בראש ושדרה ניכר,

דף לט ר"נ בר אבא אומר בשם רב שחילק הוא דג סולתנית, והיא אסורה מפני שמעורבים עמה דברים אסורים.

שנו בברייתא שדג שאין לו קשקשים והם עתידים לגדול אח"כ מותר, וכן אם יש לו קשקשים במים והוא משירם ביציאתו מהמים מותר, כגון דג אקונס אפונס כטספטייס ואכספטייס ואטונס.

ר' אבהו הכריז בקיסרין שמותר לקחת מכל אדם קרבי דגים ועובריהם שיש חזקה שהם לא באים אלא מפלוסא ואספמיא, שלא מצויים שם דגים טמאים, כמו שאמר אביי שהדגים הקטנים של נהר כב מותרים ואין לומר שהמים מקלחים בכח ולדג טמא אין חוט השדרה ואינו יכול לחיות שם, שהרי רואים שם דגים טמאים אלא בגלל שהמים מלוחים ודג טמא שאין לו קשקשים לא יכול לעמוד במים הללו והרי רואים שהוא חי בהם, אלא יש לומר שהטיט של הנהר אינו מגדל דגים טמאים, ורבינא אומר שעכשיו שהסיטו אליו את נהר גוזא ונהר גמדא אסור לקחת כי עורבים משם דגים טמאים.

אביי אומר שדג ששמו חמור הים מותר ודג ששמו שור הים אסור, והסימן לכך הוא הטמא טהור והטהור טמא.

רב אשי אומר שדג ששמו שפר נונא מותר דג קדש נונא אסור והסימן לכך הוא קודש לה', ויש אומרים שדג ששמו קבר נונא אסור והסימן לכך הוא קברי העכו"ם.

כשהגיע ר"ע לגיזק הראו לו דג הדומה לחיפושא ור"ע כסוה בסל והוא פרס בתוכו ואז הוא ראה בו קשקשים והתירו.

רב אשי הגיע לטמדוריא והראו לו דג הדומה לצלופח והוא אחזו מול השמש וראה בו קשקשים דקים והתירו, ובמקום אחר הראו לרב אשי דג הדומה לשפר נונא והוא חיפהו בספל לבן וראה בו קשקשים והתירו.

רבה בר בר חנה הגיע לאקרא דאגמא וקרבו לפניו דג חילק ושמע שאדם אחד קורא לו באטי והוא אמר לעצמו שאם קוראים לו כך הוא דג טמא ולא אכל ממנו ולמחרת הוא בדק אותו ומצא בו דבר טמא והוא קרא על עצמו את הפסוק **לא יאונה לצדיק כל אוון**.

קורט של חלתית נאסר מטעם שחותכים אותו בסכין ואף שנותן טעם לפגם מותר אך בדבר חריף אגב חריפותו זה ממתיק את השמנונית ונעשה כנותן טעם לשבח ואסור.

עבדו של לוי היה מוכר חלתית וכשנפטר לוי שאלו את ר' יוחנן אם ניתן להמשיך לקנות אצלו אמר להם שעבד חבר כחבר.

רב הונא בר מניומי קנה ציצית תכלת מאשת רב עמרם חסידא והוא שאל את רב יוסף מה דינה והוא לא ידע להשיב לו וכשיצא פגש אותו חנן החייט ואמר לו שיוסף עני ומנין הוא יכול לדעת אך היה אצלי המעשה שקניתי ציצית מבני ביתו של רבנא אחיו של ר' חייא בר אבא ושאלתי את רב מתנה והוא לא ידע להשיב לי ושאלתי את רב יהודה מהגרונא הוא אמר לי עכשיו שנפלת לידי כך אומר לך ששמואל אמר שאשת חבר כחבר וכן שנינו בברייתא שאשת חבר כחבר ועבד חבר כחבר, וחבר שמת אשתו ובניו ובני ביתו בחזקתן עד שיחשדו וכן חצר שמכרו בה תכלת היא בחזקתה עד שתפסל, עוד שנו בברייתא שאשת עם הארץ שנישאה לחבר וכן בתו שנישאה לחבר או עבדו שנמכר לחבר כולם צריכים לקבל עליהם דברי חברות, ואשת חבר שנישאה לעם הארץ וכן בת חבר שנישאה לעם הארץ וכן עבד של חבר שנמכר לעם הארץ לר"מ אינם צריכים לקבל דברי חברות לכתחילה ור' יהודה סובר שהם צריכים לקבל עליהם דברי חברות לכתחילה וכן אמר ר"ש בן אלעזר שאשה אחת היתה נשואה לחבר והיתה קושרת לו תפילין ואח"כ כשהיא נישאה למוכס והיא קשרה לו קשרי מוכס.

רב אומר שחלב בשר יין תכלת ר"ת חבית אסור בחותם אחד, **עמוד ב** וחלתית מורייס פת וגבינה ר"ת חמפ"ג מספיק חותם אחד שבפת אין לחשוש להחלפה שאם התערב חם בקר זה ניכר וכן חיטים בשל שעורים זה ניכר ואם הם שוים אין לו ענין לטרוח

והוא אמר שלא מטבל בציר, ורב פפא אמר להלכה שצריך ראש ושדרה ניכר בכל אחת ואחת, ויש להקשות ששנינו שחתיכות שיש בהם סימן בין ככולם בין במקצתם ואפילו באחד ומאה שבהם כולם מותרות, והיה מעשה שעכו"ם אחד הביא קבוצת חתיכות ונמצא סימן באחת מהם והתיר רשב"ג את כל הקבוצות, ומבאר רב פפא שמדובר שכל החתיכות שוות והחידוש הוא שלא נאמר רבא נמצא מין אחר בהם, קמ"ל שלא.

ספינת דגים של צחנתא הגיעה לסיכרא ורב הונא בר חנינא יצא וראה שיש בה קשקשת והתירה, ורבא שאל וכי יש מי שמתיר במקום שמצויים דגים נוספים עם קשקשים ויצאו שופרותיו של רבא לאסור ויצאו שופרותיו של רב הונא בר חנינא שהתירו, ור' ירמיה מדפתי אמר שרב פפא אמר לו שרב הונא התיר רק לגבי טבילה בצירין ולא בגופם, ורב אשי אמר שרב פפא אמר לו שרב הונא התיר גם בגופם ורב פפא עצמו לא התיר כיון שרב יהודה אמר בשם עולא שנחלקו לטבל בצירם ולא התירו את גופן עד שיהא ניכר ראש ושדרה של כל אחד ואחד.

רב חנינא בר אידי ישב לפני רב אדא בר אהבה ואמר שאם עכו"ם הביא ספינה קטנה מלאה חביות ויש כלבית באחת מהם אם הן פתוחות כולם מותרות ואם הן סתומות מותרת רק מה שנמצא בה כלבית, אמר לו רב אדא מניין לך אמר לו ששמע מג' חכמים שניתן לסמוך עליהם כמו המקרא והם רב ושמואל ור' יוחנן.

רב ברונא אמר בשם רב שקרבי דגים ועוברים נלקחים רק ממומחה, ועולא הקשה לר' דוסתאי מבירי שמדברי רב משמע שלדג טמא יש עובר הרי שנינו שדג טמא משריץ ודג טהור מטיל ביצים ולכאורה יש למחוק עוברים מדברי רב, ור' זירא אמר שאין צורך למחוק שבאמת טמא וטהור הם מטילי ביצים והחילוק הוא שטהור משריץ ביצה מבחוץ וטמא משריץ מבפנים, ויש להקשות מדוע צריך מומחה על ביצים הרי שנינו שכסימני ביצים כך סימני דגים והקשו הרי בדגים הסימן הוא סנפיר וקשקשת אלא הכוונה שכסימני ביצים כך סימני עוברי דגים וסימן ביצים הוא שאם היא ככדור ועלגלת וראשה אחד כד ואחד חד טהורה ואם שני ראשיה כדים או חדים טמאה, חלמון מבחוץ וחלבון מבפנים טמאה חלבון מבחוץ וחלמון בפנים טהורה, ואם חלבון וחלמון מעורבים זה בזה זה ביצת השרץ, רבא מבאר שרב דיבר בנימוחו, ולר' דוסתאי שאמר למחוק עוברים **עמוד ב** יש להקשות על מה שנינו שכסימני ביצים כך סימני עוברי דגים, אך יש לומר שממילא הוסיפו בדברי הברייתא לתרצה א"כ יש לבאר כך סימני קרבי דגים והסימן של כד וחד הוא בשלפוחית.

אמר רב יהודה שבמקום שאין מומחה אם אמר אני מלחתיים מותרים ור"נ אמר שרק אם אמר אלו הדגים ואלו קרביהם, ורב יהודה הורה לאדא דיילא שאם אמר אני מלחתיים נאמן.

החידוש בעלה של חלתית הוא כשיש בו קרטים ולא נחשוש שמא עירב בהם מה שנחתך בסכינו, קמ"ל שהם רק החליקו עם העלה.

החידוש בזיתים מגולגלים שאפילו אם הם רפויים מאד ולא חוששים שהטיל בהם יין אלא זה מחמת השמן שבהם.

ר' יוסי אסר בשלחים וביאר ר' יוסי בר חנינא שהוא אוחזו בידו וגרעינו נשמטת.

שנו בברייתא שחגבים קפריסין וקפלוטות שבאים מהאוצר וההפתק ומהספינה מותרים ומה שנמכר באטליז לפני חנוני מותרים כי הוא מזולף עליהם יין, ויין תפוחים של עכו"ם שבאים מהאוצר וההפתק ומהסלולה מותרים, ומה שנמכר באטליז אסור כי מערבים עמם יין.

שנו בברייתא שפעם רבי חש במעיו ואמר האם יש אדם שיודע מה דינו של יין תפוחים של עכו"ם ור' ישמעאל בן ר' יוסי אמר לו שפעם חש אביו במעיו והביאו לו יין תפוחים של עכו"ם בן ע' שנה ושתאו והתרפא, אמר לו כך היה בידך ואתה מצערני ובדקו ומצאו עכו"ם אחד שהיו לו ג' מאות גרבי יין תפוחים של ע' שנה ורבי שתה והתרפא ואמר ברוך המקום שמסר את עולמו לשומרים.

רב ששת מבאר בדברי המשנה וכן לתרומה שהכוונה לכהן שחשוד למכור מתרומה כאילו היא חולין, ורק לפניו אסור אך הבא מהאוצר וההפתק ומהסלולה מותר שהוא מפחד שהחכמים ישמעו מכך ויפסידו לו.

פרק כל הצלמים

משנה ר"מ אומר שכל הצלמים אסורים כיון שהם נעבדים פעם בשנה ולחכמים אסור רק ביש בידו מקל או ציפור או כדור ורשב"ג אסר ביש בידו כל דבר. **גמרא** יש להקשות שאם הם נעבדים פעם בשנה מדוע חכמים התירו מבאר ר' יצחק בר יוסף בשם ר' יוחנן שבמקומו של ר"מ עבדה פעם בשנה ור"מ חשש למיעוט ולכן הוא גזר בשאר מקומות בגלל מקומו וחכמים לא חששו למיעוט ולא גזרו בשאר מקומות משום מקומו של ר"מ.

רב יהודה אמר בשם שמואל שמדובר באנדרטא של צורת המלכים ואמר רבה בר בר חנה בשם ר' יוחנן שמדובר בעומדים על פתח המדינה,

דף מא ורבה אמר שנחלקו בשל כפרים אבל באנדרטא של כרכים מותרים כי עושים אותם לנוי, אך קשה וכי יש מי שסבר שבכפרים עושים לנוי הרי ודאי עושים לעבדם, אלא יש לבאר שרבה אמר שנחלקו בשל כרכים אך בשל כפרים לכו"ע אסורים.

לחכמים אסור רק ביש מקל בידו וזה מסמל שהוא רודה את כל העולם כמקל, וציפור שהוא כביכול תופס עצמו תחת כל העולם כציפור, וכדור שהוא כביכול תופס עצמו תחת כל העולם ככדור, ושנו בברייתא שהוסיפו עליהם סיף עטרה וטבעת, בתחילה חשבו שהסיף הוא רק סמל של ליסטות ואח"כ הבינו שכוונתם שבכוחו להרוג את כל העולם, ובעטרה הבינו בתחילה שכוונתם לכבוד בעלמא ואח"כ הבינו שזה כעטרה למלך, ובטבעת הבינו בתחילה שזה כשליחות בעלמא ואח"כ הבינו שכוונתם שהוא כביכול חותם עצמו תחת כל העולם למיתה.

רשב"ג אומר שאסור במחזיק כל דבר ושנו על כך שאפילו צרור או קיסם ורב אשי מסתפק כשהוא תופס צואה בידו האם כוונתם שהוא מזלזל בכל העולם כצואה או שכוונתם שהוא זול לפני כל העולם כצואה, ונשאר בתיקו.

משנה המוצא שברי צלמים הם מותרים אך אם מצא תבנית יד או רגל זה אסור כי כיוצא בהם נעבדים. **גמרא** שמואל אומר שמותר גם שברי ע"ז ומה ששנינו שברי צלמים כי רצו לכתוב שתבנית יד ורגל אסור, כי כיוצא בהם נעבד, **עמוד ב** יש להקשות מדוע תבנית יד ורגל אסור הרי זה שברים, ומבאר שמואל שמדובר כשהם עומדים על בסיסם.

ר' יוחנן אומר שע"ז שנשברה מעצמה אסורה שהרי לא ביטלה, ור"ל מתיר שמן הסתם כשהיא נשברה מעצמה העובדה מוטלה שהוא אומר שאם לא הצילה את עצמה איך תציל אחרים, ור' יוחנן הוכיח מהפסוק **וראש דגון ושתי כפות ידיו כרותות** וכתוב **על כן לא ידרכו כהני דגון**, אמר ר"ל שאדרבה יש ראייה משם שהם הניחו את דגון ועבדו למפתן שהם אומרים שכוחו של דגון עזבו ועבר למפתן, יש להוכיח מדברי המשנה ששברי צלמים מותרים משמע ששברי ע"ז אסורים, ויש לדחות שהדיוק הוא ששברי צלמים אסורים וצלמים עצמם אסורים וכר"מ, ור' יוחנן סובר שמר"מ לומדים לדעת חכמים שכמו שר"מ אמר שצלמים אסורים ושבריהם מותרים וא"כ לחכמים ע"ז עצמה אסורה ושבריה מותרים, ויש להקשות שבצלמים זה ספק ספיקא שמא עבדו שמא לא עבדו ואם נאמר שעבדו אולי בטלו אך ע"ז ודאי עבדו וזה ספק אם בטלו ואין ספק מוציא מידי ודאי, וקשה ששנינו שאם חבר מת והניח מגורה מלאה פירות אפילו הם רק בני יומם הם בחזקת מתוקנים ולכאורה זה ודאי טבל ויש ספק שעושרם וספק מוציא מידי ודאי, ויש לומר שבחבר זה ודאי וודאי כי ודאי הוא עושרם כמו שאמר ר' חנינא חוזאה חזקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן, ועוד יש לומר שזה לא ודאי טבל שיתכן שעשה כר' אושעיא שאדם יכול להערים על תבואתו ולהכניסה לבית במוץ שלה שבהמתו תוכל לאכול ללא מעשר, ולכאורה יש להוכיח ממה ששנינו שר' יהודה אמר שהיה מעשה בשפחתו של מציק אחד,

דף מב ברימון שהיא הטילה נפל לבור ובה כהן להציץ בו להכיר אם הוא זכר או נקבה וחכמים טהרו אותו מפני שחולדה וברדלס מצויים שם והרי ודאי היה נפל ויש ספק אם גררתו החולדה וספק מוציא מידי ודאי, ויש לומר שאין לפרש שהטילה נפל אלא כמין נפל ויש ספק אם יש טומאה, אך קשה שהברייתא אומרת שהוא הציץ לדעת אם הוא זכר או נקבה יש לומר שהוא בדק שני דברים אם הוא נפל או לא, ואם הוא נפל אם טומאתה כולדת זכר או כולדת נקבה, ועוד יש לומר שכיוון שחולדה וברדלס מצויים שם זה ודאי שגררוהו.

יש להוכיח ממשנתנו שבמצא תבנית יד ורגל אסור ולכאורה זה רק שברים, ויש לומר כמו שביאר שמואל שמדובר בעומדים על בסיסם, ויש להוכיח ממה ששנינו שעכו"ם מבטל ע"ז שלו ושל חבירו וישראל לא מבטל ע"ז של עכו"ם, ולכאורה זה יהיה כע"ז שנשברה מאליה, מבאר אביי שמדובר שלא שברה אלא שפחס אותה ואף ששנינו שפחסה ביטלה גם אם לא חסרה זה רק בפחסה עכו"ם אך אם פחסה ישראל לא בטלה, ורבא אומר שבפחסה ישראל גם בטלה אלא גזרו שמא יגביה אותה ואח"כ יבטל וזה ע"ז ביד ישראל שאינה בטילה לעולם, ויש להוכיח

ממה ששנינו שעכו"ם שהביא אבנים ממרקוליס וחיפה בהם דרכים וטרטיאות אסורות, ולכאורה מדוע לא יהיה דינה כע"ז שנשברה מאליה, ויש לבאר כרבא שגזרו שמא יזכה בה, ויש להוכיח ממה ששנינו שעכו"ם ששיפה ע"ז לצרכו היא ושפוייה מותרים ואם לצרכה היא אסורה ושפוייה מותרים ואם שיפה ע"ז בין לצרכה בין לצרכו היא ושפוייה אסורים, ולכאורה זה יהיה כע"ז שנשברה מאליה, ויש לבאר כרבא שגזרו שמא יזכה בה, ויש להקשות ששנינו שר' יוסי אמר שוחק וזורה לרוח או מטיל לים ואמרו לו שהיא נעשית זבל וכתוב **לא ידבק בכ מאומה מן החרם** ולכאורה זה כע"ז שנשברה מאליה, ויש לבאר כרבא שגזרו שמא יזכה בה, ויש להקשות ששנינו שר' יוסי אמר שר' יוסי בן אסיאן אומר שאם מצא צורת דרקון וראשו חתוך ויש ספק אם עכו"ם חתכו או שישראל חתכו מותר ואם ודאי ישראל חתכו אסור ולכאורה זה יהיה כע"ז שנשברה מאליה וגם כאן ניתן לבאר כרבא, ויש להקשות ששנינו שר' יוסי אמר שלא יהנה מירקות בימות הגשמים כי העלים מהאשירה נושרים עליהם ולכאורה זה כע"ז שנשברה מאליה, ויש לומר ששם עדיין עיקר הע"ז קיימת, **עמוד ב** אך קשה שלגבי שפוייה עדיין עיקר הע"ז קיימת ובכ"ז בלצרכה היא אסורה ושפוייה מותרים, מבאר רב הונא בר רב יהושע שע"ז לא בטילה בדרך גדילתה, ור"ל הוכיח ממה ששנינו קן שבראש האילן של הקדש לא נהנים ולא מועלים ואם הוא בראשה של אשירה יתיו בקנה ולכאורה מדובר כשהציפור שברה עצים מהעץ וא"כ מותר להנות בנשברה מאליה, ויש לומר שמדובר שהיא לקחה עצים מהעולם וזה מדויק ממה שכתוב שבהקדש לא נהנים ולא מועלים והיינו שלא נהנים מדרבנון ולא מועלים מדאורייתא שהרי הם לא קדשו אך אם נאמר שהיא לקחה עצים מהעץ מדוע לא מועלים הרי הם קדושים, ויש לדחות שמדובר בגידולים שבאים אחר כך ואין מעילה בגידולים, ור' אבהו מבאר בשם ר' יוחנן שיתיו הכוונה באפרוחים ור' יעקב אמר לר' ירמיה בר תחליפא שניתן לבאר את המשנה כר' יוחנן שבאפרוחים מותר בהקדש ואשירה ובביצים אסור בהקדש ואשירה, ורב אשי אומר שאפרוחים שצריכים לאמם הם כביצים.

משנה מי שמצא כלים שעליהם כצורת חמה או לבנה או דרקון יוליכם לים המלח ורשב"ג אומר שמה שעל כלים מכובדים אסורים ומה שעל כלים מבוזים מותרים. **גמרא** משמע שרק להם עובדים ולא לאחרים, ויש להקשות ששנינו שהשוחט לשם ימים ונהרות ולשם מדבר ולשם חמה ולבנה ולשם כוכבים ומזלות ולשם מיכאל השר הגדול ולשם שלשול קטן זה נקרא זבחי מתים, ואביי מבאר שעכו"ם עובדים לכל מה שהם מוצאים, אך לצור צורה ולעבדה זה רק בג' צורות שהמשנה מזכירה ושאר דברים שצרים אותם בכלים זה רק לנוי.

רב ששת אחז קשר משניות ושנה שכל המזלות מותרים מלבד מזל חמה ולבנה וכל הפרצופים מותרים מלבד פרצוף אדם, וכל הצורות מותרות מלבד צורת דרקון, יש לדון בדברי רב ששת לגבי מזלות שאם מדובר לגבי עשייה זה אסור גם בשאר מזלות שהרי שנינו על הפסוק **לא תעשון אתי** שלא תעשון כדמות שמי שמשמשים לפני במרום, אלא מדובר במוצא וכמו ששנינו שהמוצא כלים ועליהם צורת חמה לבנה ודרקון יוליכם לים המלח, וא"כ מדוע בהמשך הדברים נאסר פרצוף אדם הרי זה מותר במוצא ששנינו שרק צורת חמה לבנה ודרקון אסור משמע שפרצוף אדם לא נאסר, אלא מדובר בעושה וכדברי רב הונא בר רב יהושע אך לפ"ז קשה מדוע בסיפא נאמר שכל הצורות מותרות מלבד צורת דרקון הרי שנינו **לא תעשון אתי** אלוהי כסף ואלוהי זהב,

דף מג וא"כ רק הם נאסרו ולא צורת דרקון אלא מדובר במוצא וא"כ ברישא והסיפא מדובר במוצא ובאמצע מדובר בעושה, ואביי אומר שאכן ניתן לבאר כך שהרישא והסיפא בענין אחד והמציעתא בענין אחר, ורבא מבאר שכל דברי הברייתא זה במוצא ובמציעתא זה כדעת ר' יהודה ששנינו ר' יהודה מוסיף דמות מיניקה וסר אפיס, מיניקה על שם חוה שמניקה את כל העולם וסר אפיס על שם יוסף שהוא שר ופיס את כל העולם בשנות הרעב, ומדובר שהוא מחזיק תבואה במדה ובמיניקה מדובר שהיא מיניקה בן.

שנו בברייתא שצורת דרקון הוא כשיש לו ציצים בין פרקיו ורב אסי הראה בין פרקי צואר ואמר רב חמא בר חנינא שהלכה כר"ש בן אלעזר, ורבה בר בר חנה אמר בשם ריב"ל שפעם הוא הלך אחרי ר"א הקפר הגדול בדרך והוא מצא טבעת שיש בה צורת דרקון והוא פגש בעכו"ם קטן ולא אמר לו כלום ואח"כ הוא פגש עכו"ם גדול וביקש ממנו לבטלה והוא לא הסכים והוא סטר לו ובטלה, ויש כאן ג' חידושים א' שעכו"ם יכול לבטל ע"ז שלו ושל חבירו, ב' שרק מי שיודע בטיב ע"ז ומשמישה יכול לבטל וקטן לא יכול לבטל, ג' שעכו"ם מבטל ע"ז אפילו בעל כרחו, ורב חנינא מגדף בזה וכי ר"א הקפר לא סובר את דברי המשנה שהמציל מהארי והדוב והנמר והגייס והנהר ומזוטו של ים ומשולליתו של נהר והמוצא בדרך ראשית ובשוק גדול ובכל מקום שהרבים מצוים שם הרי אלו שלו כי הבעלים מתאישים מהם ואמר אביי שאמנם הוא מתאיש ממנה אך לא מהאיסור שבה, שהוא חושב שאם יבא עכו"ם אחר הוא יעבוד לה ואם ישראל ימצאנה כיון שאינו עובדה הוא ימכרנה לעכו"ם שיעבדו לה.

שנינו במסכת ר"ה שלר"ג היו דמות צורות של לבנות בעלייתו בטבלא בכותל שהראה בה להדיוטות כזה ראייתם או כזה, ויש להקשות איך היה לו צורת לבנה הרי שנינו על הפסוק **לא תעשון אתי** שלא תעשון כדמות שמי שמשמשים לפני, ואביי מבאר שהתורה אסרה רק שמשים שאפשר לעשות כמותם כמו ששנינו שאדם לא יעשה בית כתבנית ההיכל, ואכסדרה בתבנית האולם וחצר כתבנית העזרה ושולחן כתבנית השולחן של המשכן ומנורה כתבנית המנורה, אך הוא יכול לעשות מנורה של ה' קנים או ו' או ח' אך לא יעשה של ז' קנים אפילו משאר מתכות, ור' יוסי בר יהודה סובר שאסור לעשות גם מעץ כמו שעשו בית חשמונאי ואמרו לו שמשם יש ראייה הפוכה כי הם עשו משפודים של ברזל וחיפו אותם בבדיל ואחרי שהעשירו עשאוה מכסף וכשהעשירו יתור עשאוה מזהב, אך קשה וכי מותר לעשות שמשים שאי אפשר לעשות כתבניתם הרי שנינו על הפסוק **לא תעשון אתי** שלא לעשות כדמות שמי שמשמשים לפני במרום, **עמוד ב** מבאר אביי שהתורה אסרה רק כדמות ד' פנים יחד, אך קשה א"כ מותר פרצוף אדם לבדו והרי שנינו לעיל שכל הפרצופות מותרים חוץ מפרצוף אדם, ורב יהודה בר רב יהושע אמר ששמע מפירקו של רב יהושע שלומדים בפסוק **לא תעשון אותי** שרק כמותי אין לעשות, אך קשה וכי מותר שאר שמשים הרי שנינו על הפסוק **לא תעשון** שלא לעשות כדמות שמשים שמשמשים במרום כגון אופנים ושרפים וחיות הקודש ומלאכי השרת ואמר אביי שהתורה אסרה רק שמשים שבמדור העליון, אך קשה וכי מותר שמשים שבמדור התחתון הרי שנינו על הפסוק **אשר בשמים** שלא לעשות דמות חמה לבנה וכוכבים ומזלות ומהפסוק **מעל** לומדים כדמות מלאכי השרת, ויש לומר ששם מדובר לעבדם, אך קשה שא"כ גם שלשול קטן אסור, ויש לומר שאכן לומדים את זה מהמשך הפסוק **ואשר בארץ מתחת** לרבות ימים ונהרות הרים וגבעות **ומתחת** לרבות שלשול קטן, אך קשה וכי מותר עשייה לחוד הרי שנינו על הפסוק **לא תעשון אתי** שלא לעשות כדמות שמשים שבמרום כגון חמה לבנה כוכבים ומזלות, אלא יש לבאר שאחרים עשו לר"ג, אך קשה שגם לרב יהודה אחרים עשו ובכ"ז אמר לו שמואל סמא עינו של זה, ויש לומר שבמקרה של רב יהודה היה חותמו בולט ובגלל חשד כמו ששנינו שטבעת שחותמה בולט אסור להניחה ומותר לחתום בה ואם החותם שוקע מותר להניחה אך אסור לחתום בה, אך קשה שיש ראייה שלא חששו לחשד שהיה

ביהכנ"ס שחרב ונבנה בנהרדעא שהעמידו בו צלם ואביו של שמואל ולוי נכנסו בו להתפלל ולא חששו לחשד, ויש לומר

שברבים לא חששו, אך קשה איך היה מותר לר"ג שהוא יחיד, ויש לומר שכיון שהוא נשיא מצויים אצלו רבים, עוד יש לומר שהצורות של ר"ג היו עשויות מפרקים, עוד יש לומר שמותר להתלמד כמו ששנינו על הפסוק **לא תלמד לעשות** אך אתה למד להבין ולהורות.

רשב"ג חילק במשנה בין כלים מבוזים למכובדים, רב מבאר שמכובדים היינו שהצורות מעל שפת המים ומבוזים הם כשהצורות למטה משפת המים ושמואל אומר שגם למעלה מהמים זה נקרא מבוזים ומכובדים מדובר בצורות שעל שירים נזמים וטבעות ושנינו ברייתא כדברי שמואל שמכובדים היינו צורות שעל שירים נזמים וטבעות ומבוזים הם צורות שעל יורות וקמקמסים ועל מחמי חמים ועל סדינים ומטפחות

משנה ר' יוסי אומר ששוחק את הע"ז לרוח או מטיל אותה לים אמרו לו א"כ זה נעשה זבל וכתוב **לא ידבק בך מאומה מן החרם**. **גמרא** שנינו שר' יוסי ענה לחכמים שכבר נאמר בחטא העגל,

דף מד ואת חטאתכם אשר עשיתם את העגל לקחתי ואשרוף אותו באש ואכות אותו טחון היטב עד אשר דק לעפר ואשליך את עפרו אל הנחל היורד מן ההר, ואמרו לו שכתוב **ויזר על פני המים וישק את בני ישראל** שכוונתו היתה רק להשקותם כסוטות, ור' יוסי הוכיח מהפסוק **וגם מעכה אמו הסירה מגבירה אשר עשתה מפלצתה וידק וישרוף בנחל קדרון**, ואמרו לו שנחל קדרון ממילא לא מגדל צמחים, אך קשה ששנינו שהדמים החיצונים והפנימיים מתערבין באמה ויוצאים לנחל קדרון ונמכרים לגננים לזבל ומועלים בהם, ויש לומר שבנחל קדרון יש מקומות שמגדלים שם צמחים ויש מקומות שלא.

רב יהודה מבאר **במפלצתה** היינו שהוא מופלא בליצנות כמו שרב יוסף שנה שהיא עשתה כמו זכרות והיתה נבעלת לו בכל יום.

ר' יוסי הוכיח מה ששנינו על חזקיה כתת את נחש הנחושת שעשה משה אמרו לו אדרבה משם יש ראייה שכתוב **ויאמר ה' אל משה עשה לך משלך וא"כ אין אדם אוסר דבר שאינו שלו וא"כ הוא לא היה צריך לכתת אותו והוא כתת אותו רק מפני שראה שישראל טועים אחריו**, ור' יוסי מביא ראייה מהפסוק **ויעזבו שם את עצביהם וישאם דוד ואנשיו וישאם זה לשון זרייה כמו שכתוב תזרם ורוח תשאם והתרגום הוא תזרינן ורוח תטלטלינן**, ואמרו לר' יוסי שמשם יש ראייה שכתוב בהמשך **וישרפו באש ולא כתוב וישרפום וישאם א"כ משמע ישאם ממש**, וכדי ליישב את הפסוקים יש לבאר כדברי רב הונא שהקשה שבדברי הימים נאמר **ויאמר דוד וישרפו באש ובשמואל כתוב וישאם**, וביאר רב הונא שקודם שבא איתי הגיתי וביטלה דוד אמר לשרוף אך אחר שבא איתי דוד אמר לו לבטלה, כמו שכתוב **ויקח את עטרת מלכם מעל ראשו ומשקלה ככר זהב** ויש להקשות הרי זה איסור הנאה של ע"ז וביאר ר"ג שאיתי הגיתי ביטלה, יש להקשות שאם משקלה זהב איך הניחה דוד על ראשו, מבאר רב יהודה בשם רב שהיא רק היתה ראויה לראש דוד, ור' יוסי בר חנינא מבאר שהיתה שם אבן שואבת שהרימה אותה, ור"א אמר שהיא לא היתה משקל ככר אלא היה בה אבן טובה ששויה ככר זהב.

יש לפרש בפסוק **זאת היתה לי כי פקודיך נצרת** שבגלל שפקודיך נצרתי לכן זאת היתה לי לעדות, וביאר ריב"ל שעדותה הוא שדוד הניח את הכתר במקום תפילין והיא הלמה אותו, וקשה היכן דוד הניח תפילין מבאר רב שמואל בר רב יצחק שיש מקום בראש להניח שתי תפילין, ומה שכתוב **ויוציאו את בן המלך ויתנו עליו את הנזר ואת העדות** נזר זה הכתר ועדות מבאר רב יהודה בשם רב שזה עדות בבית דוד שכל מי שהוא ראוי למלכות היא הולמת אותו ומי שלא ראוי למלכות היא לא הולמת אותו, ומה שכתוב **ואדוניה בן חגיית מתנשא לאמר אני אמלוך** ביאר רב יהודה בשם רב שהוא התנשא שהיא הולמת אותו אך היא לא הלמה אותו, ומה שכתוב אצל אבשלום **ויעש לו רכב ופרשים וחמישים איש רצים לפניו** שכולם היו נטולי טחול וחקוקי כפות הרגליים כדי שלא יתקשו לרוץ.

עמוד ב משנה פרוקלוס בן פלוספוס שאל את ר"ג בעכו בעת שרחץ במרחץ שבחצרה של ע"ז אפרודיטי, הרי כתוב בתורתכם **לא ידבק בידך מאומה מן החרם** ואיך אתה רוחץ כאן אמר לו אין משיבים במרחץ וכשיצא אמר לו אני לא באתי בגבולה אלא היא באה בגבולי הרי לא אומרים שהמרחץ הוא נוי לע"ז אלא הע"ז היא נוי למרחץ, ועוד טען לו הרי גם אם יתנו לך הרבה ממון לא

תכנס ערום ובעל קרי למרחץ ולהשתין בפניה וזו עומדת על פי הכיב וכל העם משתינים לפניה, ומה שאסור זה רק לאלוהיהם שנוהגים בו משום אלוה מה שלא נוהגים בו כאלוה מותר. **גמרא** יש להקשות איך ר"ג ענה לו שם הרי רבה בר בר חנה אמר בשם ר' יוחנן שבכל מקום מותר להרהר חוץ מבית המרחץ ובית הכסא, ואין לומר שהוא ענה בלשון חול שהרי אביי אמר שרק דברים של חול מותר לאמרם בלשון קודש ודברים של קודש אסור לאמרם אפילו בלשון חול, ויש לומר שרק כשיצא אמר לו אין משיבים במרחץ.

ר' חמא בר יוסף אמר בשם ר' אושעיא הגדול שר"ג השיבו תשובה גנובה שדחהו בקש ואני אומר שאינה גנובה, שר' אושעיא טען שהטענה שמשתינים לפניה אינה טענה כמו שאמר רבא פעור יוכיח שפוערים לפניו כל יום והוא לא בטל אך אני אומר שזה טענה שרק פעור שזה עבודתו אינו בטל אך מה שאין עבודתו בכך בטל, ואביי אומר שהתשובה גנובה זה מה שטען ר"ג שהיא באה בגבולו שהרי שנינו שע"ז שיש לה מרחץ או גינה נהנים ממנה רק שלא בטובה ולא נהנים ממנה בטובה ור' חמא סובר שזה כן טענה ששלא בטובה של ר"ג זה כמו טובה לאחרים מחמת חשיבותו, ורב שימי בר חייה אומר שמה שטען ר"ג שמשתינים בפניה אינה טענה שהרי שנינו שאם ירק העכו"ם בפני ע"ז או שגררה או שזרק בה צואה אינה ביטילה, ור' חמא סובר שזה טענה שרק אם עושה לפי שעה זה כעס זמני והוא מתפייס עמה אח"כ אך אם עושים כך בקביעות זה נקרא ביטול, ורבה בר עולא אומר שר' אושעיא סבר שהטענה שלא אומרים נעשה מרחץ נוי לע"ז אלא הע"ז הוא נוי למרחץ וזה לא מועיל שהרי שנינו האומר בית זה לע"ז כוס זה לע"ז לא אמר כלום שאין הקדש לע"ז, ור' חמא סובר שזה טענה שאמנם החפץ לא נאסר אם זה ודאי נוי ואסור ליפות אותה.

דף מה משנה נכרים שעובדים להרים וגבעות הם מותרים אך מה שעליהם נאסר שכתוב **לא תחמוד כסף וזהב עליהם**, ור' יוסי הגלילי לומד מהפסוק **אלוהיהם על ההרים** ולא שההרים והגבעות נעשים אלוהיהם, ואשירה נאסרה כי היא ניטעה ע"י אדם ומעשה ידי אדם לשם ע"ז נאסר, ור"ע אמר אני אוכיח ואדון לפניך ששזה רק סימן שכל מקום שמוציאים הר גבוה וגבעה נישאה ועץ רענן דע לך לחפש שם ע"ז ולבערה. **גמרא** יש לדקדק מה הוסיף ר' יוסי הגלילי על ת"ק, ורמי בר חמא אומר בשם ר"ל שהם נחלקו בצפוי הר שלת"ק אינו כהר והוא נאסר ור' יוסי הגלילי סובר שצפוי ההר כמו ההר, ורב ששת סובר שלכו"ע צפוי הר אינו כהר, **עמוד ב** ונחלקו, שלת"ק אילן שנטעו ובסוף עבדו מותר ור' יוסי הגלילי סובר שהוא אסור שהרי הוא אמר שכל מקום שיש בו מעשה אדם נאסר וזה בא לרבות גם אילן שכבר ניטע ועבדוהו אח"כ, וכן דעת ר' יוסי בר' יהודה כמו ששנינו שהוא דרש בפסוק **אלוהיהם על ההרים ועל הגבעות** ולא ההרים והגבעות אלוהיהם, ואין לומר כך גם לגבי עץ שתחת העץ רענן אלוהיהם ולא העץ עצמו שהרי נאמר **ואשיריהם תשרפו באש**, והפסוק **תחת כל עץ בא לרבות** כדברי ר"ע שבכל מקום שיש הר וגבעה נישאה ועץ רענן דע שיש שם ע"ז, ורבנן למדו **מואשיריהם תשרפו** שרק מה שנטע לכך מחילה נאסר, אך קשה א"כ מנין לר' יוסי לאסור גם כשלא ניטע לכך יש לומר שהוא למד מהפסוק **ואשיריהם תגדעון** והשורש לא נאסר ואיזה עץ גידועו אסור ועיקרו מותר זה רק כשעבדוהו אחרי שניטע והוא עצמו אסור, אך קשה שר' יוסי בר' יהודה מביא את הפסוק **ואשיריהם תשרפו** על אילן שניטע ואח"כ עבדו, ויש לומר שהוא אומר בדרך אילן לא נאמר שאם לא נאמר **תשרפו** היינו לומדים את הפסוק **תגדעון** אפילו כשנטעו לכך, ואחרי שכתוב **ואשיריהם תשרפו** א"כ מתגדעון לומדים כשעבדוהו אחר הנטיעה, ורבנן למדו מתגדעון כדברי ריב"ל שגידועי ע"ז קודם לכיבוש א"י וכיבוש א"י קודם לביעור ע"ז כמו ששנה רב יוסף ונתצתם את מזבחותם והנח ושברתם את מצבותם והנח, ולכאורה זה טעון שריפה ומבאר רב הונא רדוף ואח"כ שרוף ור' יוסי בר' יהודה למד את זה מהפסוק **אבד תאבדון** קודם אבד ואח"כ תאבדון, ורבנן למדו משם שצריך לשרש אחרי ע"ז, ור' יוסי בר' יהודה למד שצריך לשרש מהפסוק **ואבדתם את שמם** מן המקום ההוא, ורבנן למדו מזה לכנות שם לע"ז, וכן שנינו בברייתא שר"א דרש מהפסוק **ואבדתם את שמם** שצריך לשרש אחריה,